

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT
EESTI KEELE OSAKOND

Egeli Lõbus

EESTI ÜLDHARIDUSKOOLOIDE ÕPILASTE VIKIPEEDIA
KASUTAMISHARJUMUSED

Bakalaureusetöö

Juhendaja Riina Reinsalu (PhD)

Tartu 2023

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline taust	7
1.1. Vikipeedia kui keskkond	7
1.2. Vikipeedia õppeotstarve	11
2. Materjal ja meetod	15
2.1. Andmete kogumise meetod	15
2.2. Uurimismaterjal	16
2.3. Andmete analüüsimise meetod	17
3. Tulemused ja arutelu	18
3.1. Vikipeedia üldine kasutamine	18
3.2. Vikipeedia kasutamine õpilase algatusel	23
3.3. Arutelu	25
Kokkuvõte	28
Kirjandus	30
Summary. Students' habits of using Wikipedia in Estonian general education schools	33

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrekselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud lähtudes Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

SISSEJUHATUS

Tänapäeva maailmas on suur roll internetil ning selles leiduval infol. Üks kiiremaid ja lihtsamaid viise info otsimiseks on vaba veebientsüklopeedia Vikipeedia, mille eesmärk on lisaks kiirele infovahetusele anda infot ka tasuta. Vikipeedia, mis sisaldab artikleid erinevate teemade kohta (näiteks loodus, keeled, ajaloolised isikud), loodi algselt ingliskeelsena, kuid nüüdseks on sellel 333 erinevat keeleversiooni. Praegu ehk 2023. aasta juuni seisuga on Vikipeediasse kirjutatud 237 060 eestikeelset artiklit. Artiklite arvu poolest on eestikeelne Vikipeedia maailmas 45. kohal (võrdluseks: 1. kohal on ingliskeelne Vikipeedia oma 6,6 miljoni artikliga). (Wikimedia 2023) Vikipeediaga tegelevad vabatahtlikud, kes kirjutavad ja toimetavad kõiki artikleid, see tähendab, et sinna võib iga inimene artikleid lisada või seal neid muuta (Emigh, Herring 2005: 1).

Tänu oma laialdasele populaarsusele on Vikipeedia leidnud ka õppeotstarbelist kasutust (Blikstad-Balas 2015; Crovitz, Smoot 2009; Emigh, Herring 2005; Knight, Pryke 2012; Lim 2009; Stakić jt 2021). Vikipeedia kasutamist on maailmas uuritud rohkem ülikoolides kui üldhariduskoolides. Marte Blikstad-Balas on 2015. aastal kirjutanud artikli Vikipeedia kasutamisest üldhariduskoolides, kust selgub, et õpilased kasutavad Vikipeediat, sest see on paindlik, lihtne ja kiire. Uuritud on ka Vikipeedia usaldatavust, näiteks Josiane Mothe ja Gilles Sahut (2018) on leidnud, et põhi- ja keskkooli õpilased usaldavad Vikipeediast pärit infot rohkem kui tudengid. Eestis on tehtud üks kõrgkoolide Vikipeedia kasutamise uuring (Reinsalu jt 2019), üldhariduskoolide kohta üks publitseerimata uuring (Vikipeedia koolides 2010/2011) ning avaldatud on üks õpetajate vaateid analüüsiv artikkel (Reinsalu jt 2023) ja bakalaureusetöö (Lõhmus 2023).

Vikipeedia käsitlemisega saab õppetöös arendada nii õpilaste infootsingu-, allikakriitilisuse- kui ka tekstiloomeoskusi. Ühtlasi areneb õpilaste lugemisoskus: loetakse eesmärgipäraselt ja üksikasjadesse süübibalt (vt ka Kikerpill 2017). Infootsingu käsitlemise kaudu õpivad

õpilased, kuidas leida faktidel põhinevaid allikaid, mis suurendab nende allikakriitilisust. Viimane on õpilaste digipädevuse arengus väga oluline, sest tänu sellele oskavad nad suhtuda veebis leiduvasse infosse skeptilisemalt ning otsida üles algallikaid. Näiteks on iga Vikipeedia artikli alla lisatud viited ja allikaloend, kust on võimalik vajadusel infot juurde otsida või algallika juurde minna (Knight, Pryke 2012: 8). Tekstiloomel areneb õpilaste kirjutamis-, viitamis- ja refereerimisoskus, mis on tulevikus olulised oskused, näiteks gümnaasiumis uurimistööde või ülikoolis akadeemiliste tööde kirjutamisel. Tekstiloomel seondub ka žanriga, sest kirjutajad peavad olema kursis Vikipeedia artikli tüüpilise struktuuri ning keelekasutusega (Crovitz, Smoot 2009: 94; Tereszkievicz 2010: 68). Allikakriitilisuse, infootsingu-, tekstiloomel- ja lugemisoskuse arendamist on keeleteaduses uuritud juba pikka aega (vt ka Hennoste 2002) ning sinne uurimistöö võiks paigutada rakenduslingvistika alla.

Bakalaureusetöö eesmärk on saada õpilaste Vikipeedia kasutamisharjumuste kohta rohkem teavet, et arendada õpilaste veebikasutusoskusi ning lahendada Vikipeediaga seonduvaid võimalikke probleeme. Eesmärgi täitmiseks otsitakse vastuseid järgmistele uurimisküsimustele:

1. Kui sageli ja mis eesmärkidel Eesti üldhariduskoolide õpilased üldiselt Vikipeediat kasutavad?
2. Kui palju ja mil viisil on õpilased õppetöös Vikipeediat kasutanud?
3. Kuidas õpilased Vikipeediasse suhtuvad?

Uurimistööks koostati küsimustik, mis saadeti 11-sse Eesti üldhariduskooli laiali. Õpilased täitsid elektroonilise küsimustiku koolides kohapeal kontaktisikute juhendamisel. Valimi moodustab 381 õpilast 9. ja 12. klassidest. Andmeid analüüsitakse kvantitatiivselt ja kvalitatiivselt.

Töö koosneb kolmest põhiosast. Esimeses ehk teoreetilise tausta peatükis tutvustatakse, milline on Vikipeedia keskkond ning milline on Vikipeedia õppeotstarve. Teises peatükis

antakse ülevaade uurimismaterjalist ja -analüüsist. Kolmandas peatükis esitatakse tulemused ja arutelu.

1. TEOREETILINE TAUST

1.1. VIKIPEEDIA KUI KESKKOND

Entsüklopeedia on žanr, mis annab lugejale infot kõige ja kõigi kohta. Entsüklopeediaartiklid on kokku pandud infost, mis pärinevad eri allikatest. (Tereszkiewicz 2010: 29) Entsüklopeedia žanri muudab omapäraseks see, et sellel on seos raamatute ja teadmiste (ehk milline info on entsüklopeediasse kirjutatud) ning raamatute ja inimeste vahel (ehk kuidas inimesed entsüklopeediat loevad) (Yamada 2017: 184).

Entsüklopeedia üks alaliike on veebientsüklopeedia, millest on võimalik infot kiiremini ja mugavamalt otsida (Tereszkiewicz 2010: 41). Veebitekste ei tohiks Baumani (1999) arvates segamini ajada paberil välja antud tekstidega, sest mõlemal on täita oma kindel ülesanne. Veebientsüklopeedial on sotsiaalne roll, mida väärtustab ja kasutab konkreetne diskursuse grupp (Bauman 1999: 280) – see, kes Vikipeediaga tegeleb ja sinna artikleid kirjutab. Aja jooksul muutub veebitekstide eesmärk ja kasutajaskond: erinevate teemadega areneb ka kasutajate kirjutamisoskus, sest neil on vaja end kurssi viia uue sõnavaraga ning õppida seda õigesti kasutama (vt ka Bauman 1999).

Vikipeedia¹ on üks esimesi veebis leiduvaid entsüklopeediaid. Vikipeedia loodi 2001. aastal inglise keeles ning eestikeelne versioon loodi 2002. aastal (Vikipeedia 2023). Sellel on samasugune eesmärk nagu paberentsüklopeedialgi: informatsiooni jagamine mitmetel

¹ Vikipeedia nimel *wiki* (inglise keeles Wikipedia) on Hawaii juured. See tähendab otsetõlkes „kiire“ (hawai keeles *wikiwiki*) ning Vikipeedia mõistes viitab see sellele, et sealt leiab väga kiirelt informatsiooni ning teksti on võimalik sama kiirelt muuta ja luua (Tereszkiewicz 2010: 67).

teemadel. Suurim erinevus paberentsüklopeedia ja Vikipeedia vahel on see, et viimasel on veel praktiline-tehniline ülesanne õpetada kasutama väikest osa tehnoloogiast. (Tereszkiewicz 2010: 70) Lisaks on üks suur erinevus see, et Vikipeedia on tasuta infoallikas, kuid paberentsüklopeediad tavaliselt maksavad.

Vikipeedia põhineb 1995. aastal loodud vikitarkvaral, mis aitab kasutajatel hõlpsalt Vikipeedias muudatusi teha – vaja on ainult ükskõik millist veebibrauserit (Stakić jt 2021: 310; Tereszkievicz 2010: 67). Vikipeedias on kõik kasutajad potentsiaalsed autorid ja tekstide muutjad (Emigh, Herring 2005: 2), mis tähendab, et Vikipeedia kogukond koosneb väga paljudest inimestest. Kuna Vikipeedias on palju kasutajaid, siis toob see kaasa nii positiivseid kui ka negatiivseid külgi. Positiivseks peetakse seda, et kasutajad saavad olla nii lugeja- kui ka kirjutajarollis, sest mõlema ülevaade ja kommentaarid muudavad artikli kriitilisemaks. Autori isik ja kirjutamisstiil ei tule selgelt esile, sest kõik kirjutavad omamoodi. Kui mingit artiklit on mitmed autorid kirjutanud/muutnud, siis on raskem aru saada, kes täpselt mingi lause kirjutas. (Tereszkiewicz 2010: 71) Samuti on kasutajatel võimalik vaadata, mida autorid on muutnud, ning otsustada, kas artikkel on nende jaoks usaldusväärne või mitte (Yamada 2017: 191). Samas on kasutajate kirjutamisvõimalust peetud ka negatiivseks, sest igäüks võib sinna kirjutada vigaseid tekste, vulgaarsusi jm (Crovitz, Smoot 2009: 92). Veel ei pruugi autorid osata viidata allikatele või kasutavad neid valesti, mis muudab Vikipeedia artikli ebausaldusväärsemaks (vt ka Tereszkievicz 2010: 41).

Kasutajad võivad artiklite juures arutleda autori(te) või kaaskirjutaja(te)ga – nad võivad artiklite juurde lisada märkusi, kommentaare ja küsimusi, avaldada oma arvamust või jagada nõuandeid. (Tereszkiewicz 2010: 70) Inimesed, kes Vikipeediasse artikleid kirjutavad, saavad ise valida, millistel teemadel nad seda teevad. Seetõttu pakub Vikipeedia kirjutajate enda vajaduste ja soovidega arvestavat lahendust. (vt ka Tereszkievicz 2010) Kui juhuslikult peaks keegi tegema mõne ebasobiliku muudatuse või teksti ära kustutama, siis on võimalik see taastada, sest kogu info salvestatakse vahemälusse.

Artiklite kirjutamisel järgitakse Vikipeedia head tava (Emigh, Herring 2005: 2). Et Vikipeedia artikkel vastaks kehtestatud nõuetele, soovivad Darren Crovitz ja W. Scott Smoot artikli kirjutamisel lähtuda neljast punktist. Esiteks tuleks tutvuda keskkonnaga, sest Vikipeedia on omapärane veebileht, mille artiklid on vormistatud kindlal viisil. Vormistuse jaoks on vaja teada lihtsamaid tekstikoode (näiteks kuidas kasutada paksu kirja või kuidas eristada pealkirja ülejäänud tekstist). Teiseks tuleb endale selgeks teha lugeja ja kirjutaja roll. Lugeja suhtub artiklisse kriitiliselt ja esitab küsimusi, kirjutaja peab olema valmis lugeja kriitikale vastama, kas artiklit parandades või mitte. Kirjutamisel võetakse endale ka vastutus, et infot esitatakse korrektselt ja neutraalselt. Kolmandaks tuleks alustada samm-sammult, näiteks lisada olemasolevatesse artiklitesse hüperlinke või parandada (õigekirja)vigu. Nii saavad kirjutajad Vikipeediasse sisse elada ja lõpuks ise terve artikli kirjutada. Viimasena tuleks valmis olla probleemideks. Probleeme võib tekkida artikli struktuuri korrastamisega või hoopis neutraalses või ametlikus keeles kirjutamisega. (Crovitz, Smoot 2009: 94–96) Vikipeedia artiklites on keelekasutus ametlikum, kuid „Arutelu“ rubriigis vabam (Emigh, Herring 2005: 6) ning kirjutajad peaksid ametliku keelekasutuse põhimõtet järgima.

Vikipeedia artiklites on hüperlingid, mis eristuvad ülejäänud tekstist. Hüperlinkidele vajutades on võimalik kiirelt viidete või kindla teema artikli juurde liikuda, mis muudab täiendava info kättesaamise mugavaks ja lihtsaks. (Crovitz, Smoot 2009: 92) Kui artiklis on palju hüperlinke, siis peetakse seda „heaks artikliks“ (inglise keeles *good article*, vt Crovitz, Smoot 2009: 94), sest selles on piisavalt alusartikleid ja -materjali, et lugeja, kes pole teemaga kursis, saaks teiste temadega ka tutvuda.

Vikipeedia artikkel ei koosne ainult tekstist, vaid sinna on lisatud ka pilte, helifaile, videoid ja muud, mis illustreerivad kirjutatud teksti ning annavad lugejale loetust parema ülevaate (Tereszkiewicz 2010: 73). Multimeedia kasutamine Vikipeedia artiklites hõlbustab tekstist aru saamist (Jia jt 2021). Näiteks loomateemalistes artiklites on pealkirja juurde tavaliselt lisatud pilt sellest loomast ning vahel ka helifail häälotsustest (näiteks linnulaulust).

Vikipeedia on ka sõsarprojekte: Vikitsitaadid, Vikisõnastik, Vikireisid, Commons (sealt leiab pilte, faile, videoid jm), Wikidata, Vikitekstid, Vikiülikool (õpikeskkond), Vikiõpikud, WikiSpecies, Vikiuudised ja Metaviki (kommun) (Vikipeedia 2023). Seega on Vikipeedia palju funktsioone, mis aitavad kasutajal infoga paremini tutvuda.

Vikipeediaga seoses levib mitmesuguseid müüte.

- Vikipeedia artikleid kirjutavad vaid vikipedistid („vabatahtlikud panustajad“, Crovitz, Smoot 2009: 92). Entsüklopeediaid kirjutavad ekspertidest koosnevad grupid, seega eeldatakse, et veebientsüklopeedias Vikipeedia on samamoodi, kuid tegelikult see nii pole. Igaüks võib Vikipeediasse kirjutada, kes arvab end piisavalt pädevaks. (Reinsalu, Zupping 2019: 73)
- Vikipeedia on ebakvaliteetne ja -usaldusväärne – kui Vikipeediasse saab igaüks kirjutada, siis on tekst ebausaldusväärne. Kuna Vikipeedia artiklid peavad sisaldama allikaid ning artikkel on nagu referaat, siis on kõik teadmised esitatud usaldusväärselt. (Reinsalu, Zupping 2019: 76)
- Vikipeedia artikli loomist või muutmist peetakse liiga keerukaks ning arvatakse, et selle jaoks peab olema lisaoskus (Reinsalu, Zupping 2019: 74). Tegelikult on vikitarkvara äärmiselt lihtne ning see ei vaja rohkem teadmisi peale nende, mis arvutikasutajatel juba olemas on (Stakić jt 2021; Tereszkievicz 2010).
- Vikipeedias ei uuendata infot. Kasutajaid on väga palju ning muutmine ei võta kaua aega. (Reinsalu, Zupping 2019: 76) Päevakohaste uudiste artikleid uuendatakse järkjärgult (Crovitz, Smoot 2009: 91–92) ning regulaarsemalt uuendatakse ka sagedamini loetud artikleid (Reinsalu, Zupping 2019: 76).
- Vikipeediat ei saa väga õppetöös kasutada. Tegelikult on võimalik seda kasutada järgmistel eesmärkidel: artikleid saab retsenseerida, liigitada ja võrrelda, nende muudatusi analüüsida, hinnata kasutatud allikate usaldusväärsust, õppida võõrkeeli ning saab kirjutada artikli Vikipeediast kui keskkonnast. (Reinsalu, Zupping 2019: 77)

Vikipeedia on veebientsüklopeedia üks liike, millel on tänapäeva maailmas üsna suur osa: see annab kasutajatele tasuta informatsiooni, selle arengusse saab igaüks panustada ning Vikipeedial on väga palju autoreid ja kaastöölisi. Kuna igaüks saab Vikipeediasse artikleid kirjutada, siis võib sellega kaasneda nii häid kui ka halbu külgi. Üks hea külg Vikipeedia juures on see, et autoritele jääb mingil määral anonüümsus, sest mitme autori lausete seast ei paista kellegi kirjutamisstiil välja. Halb külg aga on see, et igaüks võib sinna ka ebatäpset või -vajalikku teksti kirjutada. Lisaks miljonitele artiklitele on Vikipeedias multimodaalset materjali, mis muudavad artiklid värvikamaks, ning Vikipeedial on palju sõsarprojekte, mis muudavad Vikipeedia keskkonna mitmekesisemaks.

1.2. VIKIPEEDIA ÕPPEOTSTARVE

Vikipeedia kasutamist on uuritud erinevatest aspektidest: kõige levinumad on infootsing, allikakriitilisus, usaldusväärsus, tekstiloomed ja koostööoskus. Need aspektid on õpilastele tähtsad, sest aitavad nende akadeemilise kirjutamisoskuse arendamisele kaasa. Samuti aitavad teksti paremini mõista Vikipeediasse lisatud multimeedia.

Infootsing on oluline oskus, et õpilased teaksid, kust ja kuidas infot otsida. Õpilaste arvates on Vikipeedias ajakohast ja usaldatavat infot väga palju ning seda on kiire ja lihtne leida (Blikstad-Balas 2015; Emigh, Herring 2005). Õpilased kasutavad Vikipeediat taustainfo kogumiseks. Nad väidavad, et Vikipeediast on hea leida ülevaatlikku infot kindlate teemade kohta, kuid artikleid ei tohiks kasutada koolitööde kirjutamiseks ehk neid ei tohiks refereerida. (Knight, Pryke 2012; Lim 2009) Samas selgub Prantsusmaal tehtud uuringust, et gümnaasiumiõpilased (vanuses 16–18) otsivad Vikipeediast infot pigem õpetaja käsul ehk rohkem õppetööga seonduva kohta (Mothe, Sahut 2018). Õpilaste infootsimisvajadus on rahuldatud olenemata sellest, millist infot otsitakse (Lim 2009: 2199). Infootsinguoskust saab parandada, kui kasutada Vikipeediat klassiruumis. See aitab õpilastel õppida otsima

kvaliteetseid ja tõeseid allikaid. (Stakić 2021: 323) Kui kasutada kõiki hüperlinke, viiteid, aga ka arutelu teiste kirjutajate vahel, siis on Vikipeediast võimalik üles leida palju rohkem infot, kui seda on ainult ühes artiklis. Nii saab õpilastele tutvustada, kuidas Vikipeedia töötab, näidata Vikipeedia tähtsust ja suurendada huvi selle vastu. (Crovitz, Smoot 2009: 96)

Vikipeedia kasutamise oskus on oluline, et õpilaste allikakriitilisus suureneks ning et õpilased oskaksid otsida allikaid, mis on täpsed ja tõesed. Allikakriitilisust ning kriitilist mõtlemist üldisemalt arendab ka e-õppe kiire evolutsioon, mis on õpilastele andnud suurepärase võimaluse kasutada erinevaid infoallikaid, sh Vikipeediat. (Stakić jt 2021: 310) Artikleid lugedes ja nendest infot otsides on mõned õpilased öelnud, et nende õpetajad ei soovita Vikipeediat koolitööde tegemisel kasutada, kuna need ei pruugi olla piisavalt täpsed. Õpilased leiavad, et artiklitesse tuleb suhtuda kriitiliselt ning infot tuleks otsida pigem mujalt. (Knight, Pryke 2012: 10) Samas on leitud, et Vikipeedia kasutamine hoopis julgustab õpilasi koolitööde tegemisel kasutama ajakohaseid vahendeid, näiteks uusi tehnoloogiaid, kuhu kuulub ka veebientsüklopeedia žanr (Stakić jt 2021: 323). Vikipeedia artiklid on läbipaistvad ja õpetavad kasutajaid lugema ka muid tekste allikakriitiliselt, aga teadusartiklid ei suuda seda lugejatele õpetada (Crovitz, Smoot 2009: 92).

Usaldusväärsus Vikipeedia vastu sõltub sellest, mille kohta infot otsitakse. Kui infot otsitakse oma huvidega seonduvate teemade kohta, siis on usaldus suurem, kui aga akadeemiliste tööde kirjutamiseks, siis usaldus kahaneb. Põhi- ja keskkoolide õpilased usaldavad Vikipeedia artikleid rohkem kui tudengid – tudengid peavad paberentsüklopeediat usaldusväärsemaks. Tudengite huvi entsüklopeediažanri vastu on väiksem kui noorematel õpilastel ning akadeemiliste tööde kirjutamisel nad ei otsinud Vikipeediast infot. Nooremad õpilased (vanuses 11–15) peavad Vikipeediat usaldusväärseks, kui nende õpetajad on suunanud seda kasutama. Usaldust peetakse kontekstuaalseks ja see oleneb, millise ülesande jaoks Vikipeediat kasutatakse – kas huvidega tegelemisel või akadeemiliste tööde kirjutamisel, kus usaldus on madalam. Vikipeedia artiklite kasutamine õppeülesannete lahendamiseks tekitab õpilastes ebakindlust. (Mothe, Sahut 2018)

Usaldusväärsus sõltub kohati ka õpetajatest: õpilaste usaldus Vikipeedia vastu langeb, kui nende õpetajad ei luba neil seda õppetöös kasutada ja suhtuvad sellesse negatiivselt (Knight, Pryke 2012: 8). Mothe'i ja Sahut' uuringust selgus, et iga teine õpilane oli kuulnud vähemalt ühte õpetajat Vikipeediat kritiseerimas, mis muudab ka õppijate vaatepunkte. Samast uuringust selgus veel, et mida kõrgemal õppeastmel õpilased olid, seda negatiivsemalt nende õppejõud Vikipeediasse suhtusid – kõige negatiivsema suhtumisega Vikipeedia kasutamisesse olid magistriõppe õppejõud. (Mothe, Sahut 2018) Usaldusväärssust mõjutab sõprade, pereliikme jms soovitus mõnda Vikipeedia artiklit lugeda: kui õpilane usaldab oma sõpra, siis ta usaldab ka tema lugemissoovitust (Mothe, Sahut 2018). Samuti väheneb õpilaste usaldus, kui artikkel ei ole keeleliselt korrektne (vt pkt 3.1), mis võib tuleneda sellest, et kirjutaja emakeel ei ühti lugeja emakeelega, näiteks eesti emakeelega kirjutaja on loonud ingliskeelse artikli (vt ka Tereszkiewicz 2010: 159).

Mõnes koolis on õpetajad andnud õpilastele Vikipeedia-põhiseid kirjutamisülesandeid. Vikipeedia artiklite kirjutamine arendab õpilaste akadeemilist kirjutamis-, lugemis-, viitamis-, refereerimisoskust (sh õpetab, kuidas plagiaadist hoiduda) ning erialase info otsimise oskust. Lisaks õpetab see õppijaid end selgelt väljendama ning suunab neid ise allikaid ja viiteid otsima. (Reinsalu jt 2019: 140–141) Õpilased saavad justkui kirjutada oma publikule, sest Vikipeedia artiklid on kõigile nähtavad: kui on kasutajakonto, siis on ka näha, kes on selle artikli autor (Crovitz, Smoot 2009: 92). Selline kirjutamine paneb õpilased olukorda, kus nad peavad mõtlema oma keelekasutuse üle ning jälgima, et nad kirjutavad Vikipeedia žanrile vastavalt ehk Vikipeedia artikli kirjutamise juhendi järgi. Projektidest/uurimustest, kus mõne aine raames asendati referaatide jm kirjutamine Vikipeedia artiklite kirjutamisega, on selgunud, et õpilased eelistavad luua Vikipeediasse artikleid, sest see on huvitavam ja arendab digipädevusoskusi. (Stakić 2021: 323)

Vikipeediat on peetud väga efektiivseks platvormiks, mis arendab suhtlus- ning koostööoskust. Näiteks grupitöodes muudab see õpilasi julgemaks ning nad astuvad oma mugavustsoonist välja. (Tereszkiewicz 2010: 313) Vikipeedia kasutamine klassiruumis

julgustab õpilasi ise uusi artikleid looma või parandama (Stakić 2021: 323): õpilased võtavad ise initsiatiivi, et seda teha. Koos töötamine areneb, kui oma tekstile saadakse tagasisidet ja selle üle arutletakse (Crovitz, Smoot 2009: 92). Üksikasjadele tähelepanu pööramine muudab tekstiloomise hiljem lihtsamaks. Samuti aitavad tagasiside saamine ja andmine õppija koostööskest parandada, sest ta peab arvestama neutraalse keelekasutusega ning oskama ka viisakalt tagasisidet vastu võtta (Reinsalu jt 2019: 146). Mõnes uurimuses on leitud, et koostöös Vikipeedia artiklite kirjutamine ei ole hea inimestele, kellel on mugavam üksi ja iseseisvalt kirjutada (vt ka Knight, Pryke 2012; Mothe, Sahut 2018), sest see võib viia info kattumiseni.

Vikipeedia kasutamine õppetöös arendab õpilaste digipädevus- ja kirjutamisoskusi. Õpilased õpivad, kuidas ja kust infot otsida, ning nad suhtuvad Vikipeedias leiduvasse infosse üsna hästi. Vikipeedia artiklite lugemise/kirjutamisega suureneb õpilaste allikakriitilisus ning nad vaatavad neid artikleid allikakriitilisemalt kui teadusartiklitesse. Õpilaste usaldus Vikipeedia artiklitesse on õpetajate suhtumisest ja sellest, mille kohta infot otsitakse. Kui õpetajad suhtuvad Vikipeediasse kehvasti, siis enamasti on ka õpilaste suhtumine sarnane õpetajate omaga. Huvidega seonduva kohta otsitakse infot Vikipeediast, kuid akadeemiliste tööde kirjutamiseks kasutatakse pigem muid allikaid. Vikipeedia artiklite kirjutamine annab õpilastele võimaluse kirjutada vastavalt Vikipeedia žanrile ning arendada õpilaste kirjutamis- ja väljendusoskust. Samuti areneb õpilaste koostööskest ning nad õpivad, kuidas rühmas töötada ja kuidas anda/vastu võtta tagasisidet.

2. MATERJAL JA MEETOD

2.1. ANDMETE KOGUMISE MEETOD

Andmeid koguti küsimustikuga, mis koostati UT LimeSurvey veebikeskkonnas. Uurimismaterjali kogumiseks oli küsimustik kõige otstarbekam variant, sest õpilasi oli peaaegu 400 ning muud andmekogumismeetodid (näiteks (fookusrühma)intervjuud) oleks muutnud andmete kogumise ja selle hilisema analüüsimise liiga keeruliseks. Küsimustik on koostatud Vikipeedia projekti „Vikipeedia uurimine õppetöös: õpilaste ja õpetajate vaade“ raames. Küsimustiku töötasid välja projekti põhitäitjad ning töö autori ülesanne oli see sisestada UT LimeSurvey keskkonda ning aidata täpsustada küsimuste sõnastust.

Küsimustik koosneb 21 küsimusest ning on jaotatud nelja osasse: taustteave, Vikipeedia üldine kasutamine, Vikipeedia kasutamine õppetöös õpilase algatusel ning Vikipeedia kasutamine õppetöös õpetaja algatusel. Taustteabes küsitakse vastajate sugu, emakeelt, klassi ja kooli. Üldise kasutuse osas sooviti teada, kas ja kui sageli Vikipeedia eri keelevariante kasutatakse, mille kohta infot otsitakse ning kas õpilased on ise mõne artikli loonud. Samuti küsiti Vikipeediaga seotud väidete kohta. Õpilase algatuse osas küsiti, kas õpilased on õppetöös ise kasutanud Vikipeediat, milliste ülesannete puhul seda tehtud on ja mis on olnud kasutamise kitsaskohad. Viimases osas küsiti, milliste ainete õpetajad on lubanud/ei ole lubanud Vikipeedia artikleid koolitöodes kasutada ning milliste õppeülesannete/tegevuste puhul. Seda osa siin töös ei analüüsita, sest muidu oleks töö maht läinud liiga suureks.

Enne küsimustiku koolidesse saatmist tehti prooviuring 12 õpilase peal. Katsetati, kas küsimused olid arusaadavalt sõnastatud ja kas süsteem töötab korrektselt. Prooviuringu järel küsimusi ei muudetud.

2.2. UURIMISMATERJAL

Koolid valiti välja sihipärase valimi järgi ehk otsiti koole, kus on Vikipeediat kasutatud või osaletud Vikipeediaga seotud võistlustel/töötubades. Koolidega ühenduse võtmisel kasutati projektiliikmete tutvusi kindlatest koolidest, st lähtuti mugavusvalimi põhimõtetest. Projektiliikmed võtsid ühendust koolide juhtkondadega, et küsida uuringu tegemiseks luba. Töö autor kontakteerus ühe tema varasema õpetajaga, kes aitas kindlas koolis Vikipeedia uuringut läbi viia.

Põhikooli õpilaste puhul tuli eetikakomitee nõuete kohaselt küsida lapsevanematelt allkirju. Nende kogumine oli vajalik, sest 9. klassi õpilased on alaealised ning nende eest vastutavad isikud otsustavad, kas õpilane tohib uuringus osaleda või mitte. Seega on siinses töös kasutatud ainult nende põhikooliõpilaste vastuseid, kelle vanemad olid nõus, et nende laps uuringus osaleks. Gümnaasiumiõpilased väljendasid oma nõusolekut valmisolekuga täita küsimustik. Küsimustikule vastamine oli vabatahtlik ning vastajad võisid selle iga hetk pooleli jätta. Poolikuid vastuseid siin töös ei analüüsita.

Uurimistöö valimi moodustavad 381 õpilast 11-st Eesti üldhariduskoolist (nii põhikoolidest kui ka gümnaasiumitest): 172 vastanut (45%) on mehed, 194 vastanut (51%) naised ning 15 vastanut (4%) ei soovinud oma sugu määratleda. Küsimustikku täitsid 121 õpilast 9. klassidest ja 260 õpilast 12. klassidest. Uuringus osales 362 eesti emakeelega õpilast (95%), vene emakeelega oli 17 õpilast (4,5%) ja muu emakeelega 2 õpilast (0,5%). Muu keelena kõneleti portugali või eesti ja vene keelt korraga. Analüüsis ei otsita klasside- ega soodevahelisi erinevusi, sest autor ei pidanud siinkohal vajalikuks erinevusi otsida, vaid uurida Vikipeedia kasutamist üldisemalt.

2.3. ANDMETE ANALÜÜSIMISE MEETOD

Töös kasutatakse kvantitatiivset ja kvalitatiivset uurimisviisi. Kvalitatiivse viisiga analüüsitakse andmetena sõnu, kvantitatiivsega aga arve (näiteks protsent mingist kindla omadusega rühmast). Kvalitatiivse meetodiga vastatakse tavaliselt küsimustele „miks?“, „kuidas?“ ja „mida?“, kvantitatiivse meetodiga küsimusele „kui palju?“. Kvantitatiivselt analüüsitakse kinniseid küsimusi, kvalitatiivselt avatud küsimusi. (McCusker, Gunaydin 2015: 537) Mõned küsimused on poolavatud (Beilmann 2020) ehk vastajad pidid nendele küsimustele vastates valima vastusevariandi ning valikut põhjendama. Poolavatud küsimusi saab analüüsida nii kvalitatiivselt kui ka kvantitatiivselt.

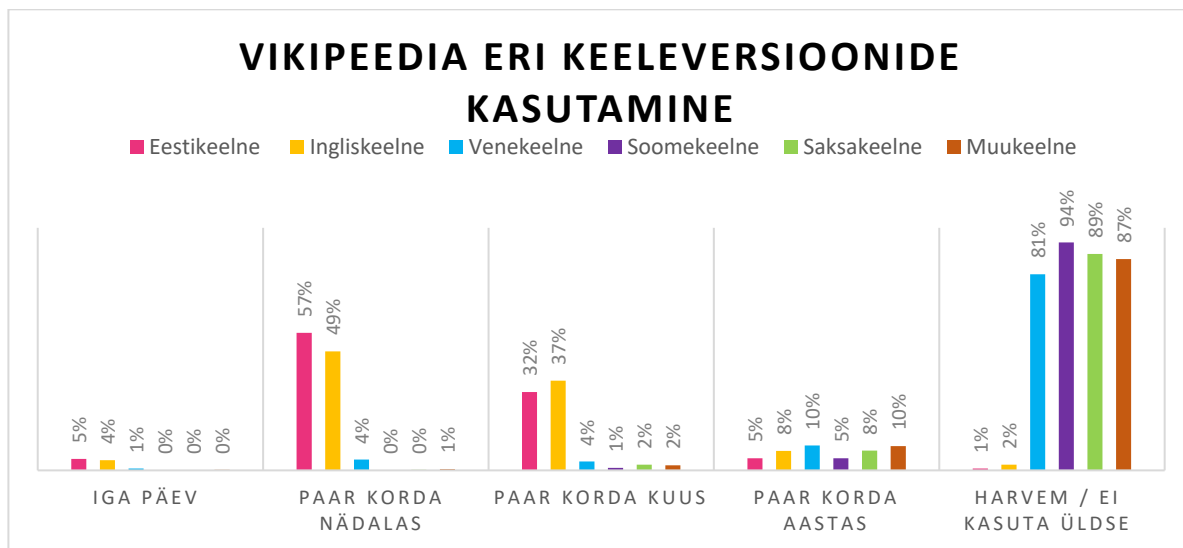
Töös on analüüsitud 2 avatud, 5 kinnist ja 7 poolavatud küsimust. Avatud ja poolavatud küsimuste puhul andis umbes 6% õpilastest ebamäärase või tühja vastuse. Poolavatud küsimuste puhul oli õpilastel võimalik valida mitu vastusevarianti, mistõttu oli vastuste arv keskmiselt kaks korda suurem valimi arvust.

Kinniseid ja poolavatud küsimusi analüüsiti tarkvaraprogrammis Excel kvantitatiivselt. Tulemused on esitatud protsentidena ning need on lugemise lihtsustamiseks ümardatud täisarvuni. Avatud ja poolavatud küsimusi („Muu“) analüüsiti Excelis, lähtudes kvalitatiivse sisuanalüüsi põhimõtetest (vt Laherand 2008: 287, 296). Esmalt leitakse iga avatud ja poolavatud küsimuse peamõte ja kordused ning seejärel rühmitatakse need kindlatesse gruppidesse. Tulemuste illustreerimiseks kasutatakse töös tekstinäiteid, mis on võetud avatud küsimuste vastustest muutmata kujul. Lühemad näited on esitatud lõigu sees ning pikemad näiteplokkides. Iga näite juures on õpilase kood, mis on võetud küsimustikust, kuid mida ei anna siduda konkreetse kooli ega õpilasega.

3. TULEMUSED JA ARUTELU

3.1. VIKIPEEDIA ÜLDINE KASUTAMINE

Õpilaste vastustest ilmneb, et eestikeelset Vikipeediat kasutatakse kõige rohkem paar korda nädalas (57%), millele järgneb paar korda kuus kasutus (32%). Igapäevaseid kasutajaid on vähe (5%). Inglisekeelset Vikipeediat kasutatakse enim paar korda nädalas (49%), millele järgneb sarnaselt eestikeelsele paar korda kuus kasutus (37%). Igapäevaselt kasutatakse ingliskeelset Vikipeediat 1% vähem (4%) kui eestikeelset. Vene-, soome-, saksa- ja muukeelseid Vikipeedia artikleid loetakse tunduvalt harvemini kui eesti- või ingliskeelset. Venekeelset Vikipeediat kasutab harva või üldse mitte 81%, soomekeelset 94%, saksakeelset 90% ja muukeelset 87% vastajatest. Paar korda aastas loetakse nendes keeltes artikleid järgmiselt: vene keeles loeb 10%, soome keeles 5%, saksa keeles 8% ja muus keeles 38% vastajatest (vt joonis 1).

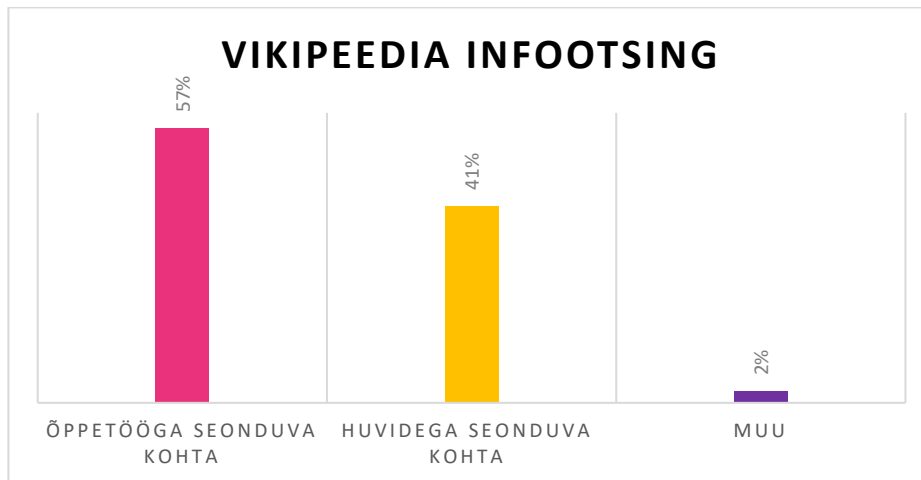
Joonis 1. Vikipeedia eri keeleversioonide kasutamine (9. ja 12. klass).

Eri keeltes loetakse Vikipeediat sisuliselt võrdselt. Natuke üle kolmandiku eelistab Vikipeedia artikleid lugeda võõrkeeles. Võõrkeelse Vikipeedia kasuks otsustatakse peamiselt seetõttu, et seal on rohkem informatsiooni (*sest võõrkeelsetest saab rohkem ja põhjalikumat informatsiooni*, Õ65) ja täpsem/sisukam info (vt näide 1). Vähesed arvavad, et eestikeelne artikkel puudub või on puudulik (*paljusid lehekülgi eesti keeles ei ole*, Õ230). Kolmandik õpilastest kasutab eestikeelset Vikipeediat. Kõige rohkem tuuakse välja, et eestikeelset mõistetakse paremini/lihtsamini. Ka näitest 2 ilmneb, et õpilane ei pea eestikeelset artiklit ümber tõlkima ning saab mõistetest paremini aru. Vaid vähesed õpilased kasutavad eestikeelset Vikipeediat koolitööde / kindla teema jaoks (*Kooli jaoks infot saada*, Õ112) või muudel põhjustel (*eelistan oma emakeelt võõrkeeltele*, Õ176). Alla kolmandiku loeb artikleid mõlemas keeles, sh umbes pooled õpilased peavad eestikeelset Vikipeediat arusaadavamaks, kuid ingliskeelset täpsemaks/põhjalikumaks (vt näide 3). Vähesed õpilased leiavad, et mitmes keeles artiklite lugemine täiustab teineteist (*kuna mõlemast saan ma kätte valjaliku info*, Õ334). Ülejäänud toovad välja muid põhjusi, näiteks saadakse aru mitmest keelest (*Saan mõlemast aru ja saan rohkem infot*, Õ268).

- (1) Võõrkeelsed vikipeedia lehed, eriti ingliskeelsed, on üldiselt detailsemad ning info küllasemad kui eestikeelsed (Õ26)
- (2) Seal saan sisust kõige paremini aru ja ei teki tõlkimise tõttu arusaamatusi, näiteks eriti mõistete või erialase sõnavara osas (Õ152)
- (3) ingliskeelses Vikieedias on tihtipeale rohkem informatsiooni, kuid eestikeelne on lihtsamini mõistetav ja vahel täiesti piisav (Õ218)

Õpilased otsivad Vikipeediast kõige rohkem infot õppetööga seonduva (57%) ning seejärel huvidega seonduva kohta (41%). 2% vastajatest valisid vastusevariandi „Muu“ (vt joonis 2) ning põhjendasid, et nemad otsivad infot näiteks ristsõnade lahendamiseks ning inimeste kohta. Näitest 4 ilmneb, et õpilane tahab teada mõne näitleja vanust.

- (4) Otsin vastuseid triviaalsetele küsimustele, nt teleka ees mõeldes, kui vana mingi näitleja on (Õ202)

Joonis 2. Valdkonnad, mille kohta õpilased Vikipeediast infot otsivad (9. ja 12. klass).

Pea pooled õpilastest eelistavad veebist infot otsides kasutada Vikipeediat, vähesed ei kasuta seda ning kolmandikul ei ole vahet, millisest allikast nad infot leiavad. Need, kes eelistavad kasutada Vikipeediat esimese allikana, põhjendasid oma eelistust sellega, et sealt saab palju infot kiiresti kätte (*See on kõige kiirem ja info rikkam valik*, Õ34). Näitest 5 ilmneb, et Vikipeediast tulenev info on lihtne ja usaldusväärne. Lisaks peab viiendik vastanutest Vikipeedia veebilehte mugavaks allikaks, mis koondab info ühte kohta kokku (*see annab ülevaatliku pilgu antud teema kohta*, Õ178). Harvem mainiti, et see on esimene veebileht, mis ette tuleb (*On esimene mis ette sattub*, Õ267).

Mittekasutajatest arvavad pooled, et Vikipeedia on ebausaldusväärne (*vikipeedia ei pruugi alati näidata õiget infot, seega ei usalda seda*, Õ22). Usaldusväärsust vähendab ka see, et Vikipeedias saavad kõik artikleid muuta (*Keegi saab ise muuta*, Õ117). Väheste õpilaste jaoks ei ole Vikipeedia täpne ega tõene (*seal sisalduv ei pruugi olla tõene*, Õ416). Näites 6 arvatakse, et parem on kasutada Vikipeedia artikli allikaid, et vältida vigaseid tekste. Muude põhjustena nimetati näiteks seda, et leidub paremaid allikaid info otsimiseks (*On palju*

paremaid ja lollikindlamaid varjante, Õ364). Samuti ei ole õpetajad lubanud Vikipeediat kasutada (Õpetajad on ära hirmutanud, kuigi Vikipeedia on siiski kõrgel kohal, Õ148).

Õpilased, kellel polnud vahet, milliseid allikaid nad kasutavad, põhjendasid, et eelistavad pigem Vikipeediat (*Loodan saada info võimalikult kiirelt, üldjuhul on parimaks variandiks Vikipeedia, Õ199*). Enim õpilasi eelistab pigem muid allikaid (*Eelistan ikkagi usaldusväärsemaid allikaid, Õ380*). Ülejäänud põhjuste juures korrati, et neil pole vahet, millisest allikast infot otsivad (*Suht ükskõik, Õ32*), või ei osatud end põhjendada ning lahter jäeti tühjaks. Enam kui poolte õpilaste jaoks on oluline ainult see, et info on olemas: kust seda leiab, pole tähtis (vt näide 7). Väike osa vastanutest valis variandi „Muu,“ millest enamik arvab, et kasutamine oleneb teemast (*Olenevalt teemast, Õ384*) või allikate tõesusest. Näitest 8 selgub, et õpilane kasutab neid allikaid, mis on tõesed, ning lisaks Vikipeediale uuritakse ka muid allikaid.

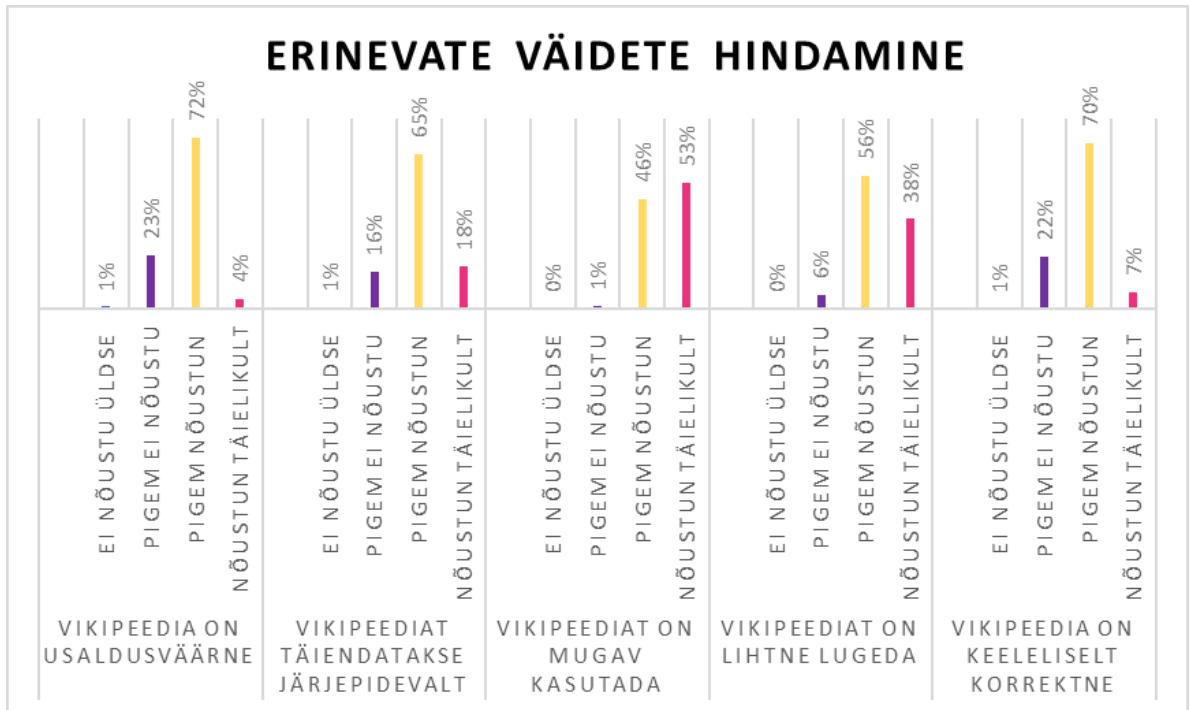
- (5) Vikipeedias on arusaadav tekst ilma liigse tekstita. Teavet on lihtne leida ja enda jaoks sobilik välja valida. Samuti on Vikipeedia kontrollitud teabega, seega usaldusväärne. (Õ218)
- (6) seal võib esineda mitmeid vigu, parem kasutan vikipeedia allikaid (Õ178)
- (7) Tähtis on et leiaksin info, millisest allikast see ei oma tähtsust (Õ159)
- (8) Ma kasutan allikaid, kust saan vajalikku infot ning kontrollin mitmetest erinevatest allikatest info tõesust. Kui Vikipeedias on sama mis mõnel muul lehel, siis jah, ma kasutan seda (Õ173)

Suurem osa (93%) õpilastest ei ole Vikipeediasse ise artiklit kirjutanud ega seda muutnud. Peamised põhjused moodustuvad huvi/soovi (*ei ole soovinud ega viitsinud, Õ208*), oskuste ja teadmiste (*ei tunne, et omu teadmised oleks piisavad, Õ183*) ning vajaduse puudumisest (*pole näinud põhjust sellega tegeleda, Õ174*). Umbes 7% on varem Vikipeedias artiklit muutnud või selle kirjutanud. Artikleid muudeti, sest pooled õpilased nägid seal viga (*märkasin olemasolevas artiklis faktiviga, Õ192*). Artikleid kirjutatakse, sest kindla teema kohta ei ole veel artiklit olemas. Näites 9 ei leidnud õpilane enda jaoks huvitavat artiklit ning

ta otsustas selle ise kirjutada. Veerand õpilastest, kes on artiklit muutnud, tegid nalja. Näitest 10 selgub, et üks õpilane isegi koges, kui kiiresti artiklid peale naljatamist tagasi õigeks muudetakse. Üksikud õpilased on ka Vikipeedia artikli kirjutamise võistlusel osalenud (vt näide 11).

- (9) olen leidnud, et mind huvitava teema/objekti kohta artikkel puudub (Õ190)
- (10) Tahtsin nalja teha, moderaatorid parandasid artikli õigeks tagasi kiirelt (Õ141)
- (11) olen osa võtnud Vikipeedia artiklikirjutamise võistlusest (Õ409)

Vikipeediat (vt joonis 3) peab enamasti usaldusväärseks 72% õpilastest, kuid 23% pigem ei nõustunud. 4% õpilastest nõustus usaldusväärse väitega täielikult ning ainult 1% ei nõustu üldse. Vikipeedia järjepideva täiendamise väidet peavad pigem õigeks 65% ning täielikult õigeks 18%. Selle väitega pigem ei nõustu 16% õpilastest ja ei nõustu üldse 1% õpilastest. Vikipeedia keskkond on õpilaste arvates mugava ülesehitusega. Väitega, et Vikipeediat on mugav kasutada, nõustub täielikult 53% ja pigem nõustub 46% vastajatest. Ainult 1% vastajatest arvab, et Vikipeediat pigem ei ole mugav kasutada. Väitega, et Vikipeediat on lihtne lugeda, nõustub täielikult 38% ja pigem nõustub 56% vastajatest. Mittenõustujaid polnud ning pigem ei nõustunud selle väitega 6% vastajatest. 70% õpilastest pigem nõustub, et Vikipeedia on keeleliselt korrektne, ning 7% nõustub täielikult. Ainult 1% ei nõustu selle väitega üldse ja 22% vastajatest pigem ei nõustu.

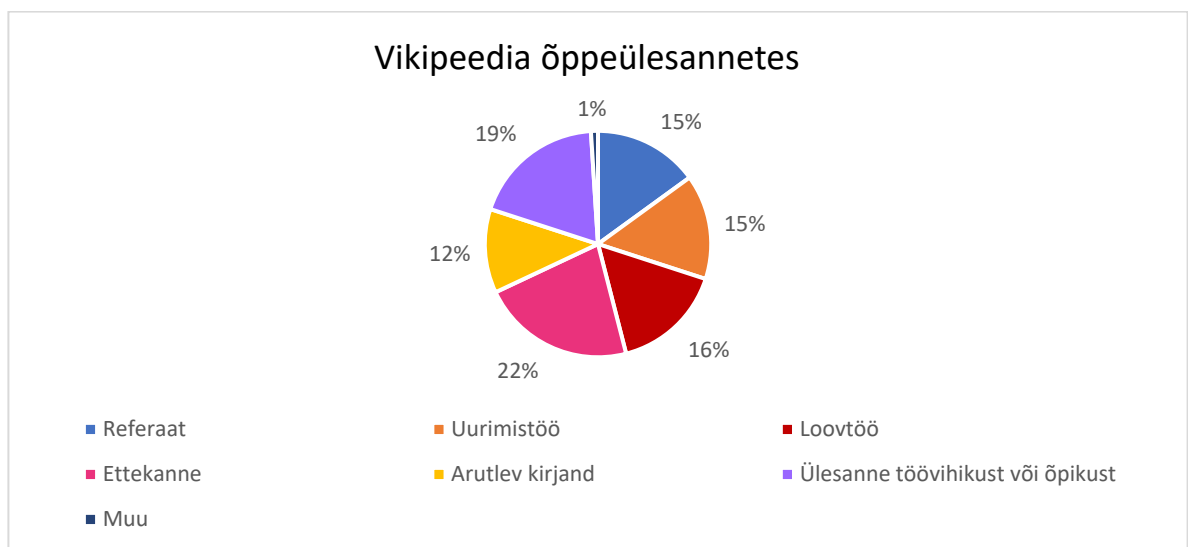
Joonis 3. Vikipeediaga seotud väidete hindamise tulemused (9. ja 12. klass).

Nagu ilmneb jooniselt 3, siis valiti nelja väite puhul vastuseks „Pigem nõustun“. Ainult ühe väitega nõustuti täielikult ning selgub, et õpilaste arvates on Vikipeedia keskkonda mugav kasutada. Üldiselt nõustutakse kõikide väidetega ja mittenõustujaid oli vähem.

3.2. VIKIPEEDIA KASUTAMINE ÕPILASE ALGATUSEL

Õpilaste vastustest ilmneb, et 98% vastajatest on õpetaja suunamiseta Vikipeediat õppeülesannete täitmisel kasutanud. 2% ei ole seda teinud.

Üldiselt on eri ülesannetes Vikipeedia kasutamine võrdne (vt joonis 4), kuid enim on seda kasutatud ettekannete tegemisel (22%). Lahendatakse töövihikute ülesandeid (19%), veidi vähem kirjutatakse loovtöid (16%), referaate (15%), uurimistöid (15%) ning arutlevaid kirjandeid (12%). Lisaks kasutatakse Vikipeediat muudes projektides (1%), näiteks luuakse Kahoot-is viktoriine (*Esitluse jaoks, kahooti jne. Mitte väga ametlike kooliasjade jaoks, Õ355*) või slaidiesitluste tegemisel (*Slidesitlused, Õ257*).

Joonis 4. Vikipeedia kasutamine õppeülesannetes (9. ja 12. klass).

Kõige rohkem lahendavad õpilased õppeülesandeid Vikipeedia tekste lugedes (29%), seejärel refereeritakse teksti (24%). 15% õpilastest kasutab Vikipeedia artikli viiteid, et teemat edasi uurida. Oli ka õpilasi, kes kopeerivad teksti, nagu see Vikipeedias kirjas on (13%) või kasutavad seda väheste muudatustega (18%). 1% õpilasi kasutab Vikipeedia artiklite jooniseid ja pilte ning sealt kogutakse ka inspiratsiooni koolitööde kirjutamiseks (*Kasutan pilte, mis on artiklite juures välja toodud, Õ189*).

Õpilastel on esinenud ka probleeme Vikipeedia kasutamisel õppeülesannete täitmisega. Suurem osa õpilastest arvab, et info on puudulik/vähene/aegunud/vale (*Info ei ole täpne või*

lihtsalt väga vale, Õ30). Näites 12 arvab õpilane, et artiklites ei ole piisavalt infot, et teemast aru saada. Vähesed leiavad, et artiklite sõnastus on keeruline, mistõttu ei saada tekstist aru (vt näide 13). Mõned õpilased vastasid, et nende õpetajad (ja õpilased ise) ei pea seda usaldusväärseks allikaks või ei luba seda kasutada (*Õpetajad ei loe seda usaldusväärseks allikaks*, Õ158). Veerand õpilastest ei ole probleeme kohanud, kuid näites 14 seletab õpilane, et Vikipeedia artikli info ei ole piisavalt põhjalik.

(12) Vikipeedia artiklid on vahepeal keeleliselt valed ja tekitavad segadust ja lausest valesti arusaamist. Eestikeelses vikipeedias tihti pole piisavalt informatsiooni, et teemas hea arusaamu saada, sellepärast kaldun rohkem ingliskeelset vikipeedia kastama. (Õ362)

(13) Vahepeal keeruline aru saada (Õ83)

(14) Probleeme ei olegi kaasnud, kui siis ainult see, et ainult Vikipeediast võetud informatsioon jääb sisu poolest ebapõhjalikuks (Õ65)

Õpilastele on suurim probleem Vikipeedia kasutamisel õppetöös info vähesus, vale, aegunud või puudulik info. Mõne õpilase vastusest selgub, et nende õpetajad ei pea Vikipeediat piisavalt usaldusväärseks, mistõttu õpilased pigem hoiduvad selle kasutamisest.

3.3. ARUTELU

9. ja 12. klasside õpilased kasutavad Vikipeediat üsna sagedasti ehk enamasti paar korda nädalas. Kõige rohkem loetakse eestikeelset Vikipeediat, mida saab seostada sellega, et enamus õpilaste emakeel on eesti keel, võõrkeelsetest loetakse enim ingliskeelset Vikipeediat. Muudes võõrkeeltes loetakse Vikipeediat vähe. Õpilased loevad Vikipeedia artikleid võõrkeeles (enamasti inglise keeles), sest seda peetakse täpsemaks ning seal leidub rohkem artikleid. Võõrkeelsetesse Vikipeediasse on rohkem artikleid kirjutatud, mis tähendab, et hõlmatud on rohkem teemasid. Samuti näitab see, et Eesti õpilaste inglise keele

oskus on väga hea. Samas on eestikeelseid tekste lihtsam lugeda, sest see on valdava enamuse emakeel. Tulemused olid peaaegu võrdsed ning erinesid ainult mõne protsendi võrra.

Uurimistööst ilmnes, et Vikipeediat kasutab õppetöös üle poole õpilastest. Õpilased otsivad kooliga seonduvate teemade kohta rohkem infot kui huvidega seonduva kohta. Enim kasutatakse Vikipeediat õpikuülesannete lahendamiseks, ettekannete tegemiseks või loovtöö kirjutamiseks. Ka Prantsusmaa uuringust (Mothe, Sahut 2018) selgus, et õpilased otsivad Vikipeediast õppetöoga seonduvat infot. Seega Vikipeedial on õpilaste jaoks pigem õppeotstarbeline tähendus.

Kuna Vikipeediat kasutatakse õppetöös palju, siis ei ole see üllatav, et nii suur osa õpilastest (peaaegu kõik vastajad) on seda ka õpetaja juhendamisetä teinud. Vikipeediat kasutatakse õppetöös, sest see on lihtne ja kiire infoallikas, mida kinnitab ka Blikstad-Balasi (2015) uuring. Pikemate kirjatööde puhul (loovtöö, uurimistöö) kasutatakse Vikipeediat vähem ning jooksvate ülesannete lahendamiseks rohkem (töövihiku ja õpiku ülesanded), sest üldiselt on jooksvate ülesannete jaoks vaja kiireid ja lühikesi vastuseid, mida just Vikipeedia pakub. Oluline on vastuste otsimisel olla kriitiline. Varasemas uuringus leiti, et allikatesse tuleb suhtuda kriitiliselt (Knight, Pryke 2012: 10), ning see kehtib enim pikemates koolitöodes. Nende puhul on oluline ka usaldusväärsus: mõned õpetajad suhtuvad Vikipeediasse negatiivselt ning ei soovita seda kasutada, mistõttu peavad õpilased leidma muid allikaid, kust koolitööde jaoks infot leida. Osa õpilasi kopeerib koolitööde jaoks teksti Vikipeediast otse maha, millest võib arvata, et õpilased ei ole osanud või viitsinud infot korrektselt refereerida või sellele viidata.

Peaaegu pooled vastanutest eelistavad Vikipeediat teistele veebiallikatele, sest see pakub võimalust saada infot kiiresti ja seal leidub rohkelt/vajalikku informatsiooni. Ka peaaegu 20 aastat tagasi, kui Vikipeedia oli veel väga algeline, leiti, et sealt on kiire ja lihtne infot leida (Emigh, Herring 2005). Kolmandikku vastanutest ei huvita, kust info tuleb – tähtis on info olemasolu ning siin ei ole õpilastele tähtis ka info õigsus. Need, kes ei eelista Vikipeediat kasutada, arvavad, et Vikipeedia on ebausaldusväärne ning ebatõene. Usaldusväärsus sõltub

ka õpetajate suhtumisest – kui õpetajad suhtuvad negatiivselt, siis teevad seda ka õpilased (Knight, Pryke 2012; Mothe, Sahut 2018).

Suurem osa õpilastest nõustuvad küsimustikus Vikipeedia artiklitega seonduvate väidetega, mistõttu võib öelda, et õpilased pigem usaldavad Vikipeediast leiduvat infot ja peavad seda kvaliteetseks. Siinkohal on kindlasti oluline õpilaste varasem lugemiskogemus ja keeleoskus. Üks põhjus, miks Vikipeediat usaldusväärseks ei peeta, on asjaolu, et igäüks võib Vikipeediasse artikleid kirjutada. Usaldusväärsus sõltub ka õpetajatest: kui õpetajad suhtuvad Vikipeediasse negatiivselt, siis enamasti kehtib sama ka õpilastega (Knight, Pryke 2012: 8). Õpilaste arvates on Vikipeediat mugav kasutada, mis võib olla seotud vikitarkvaraga, sest see on inimeste jaoks artikli lugemise ja loomise väga lihtsaks tehtud (Stakić jt 2021; Tereszkievicz 2010) ning iga kasutaja oskab juhendi järgi artikleid kirjutada või muuta. Vikipeediat muudab mugavamaks ka see, et õpilased on Vikipeedias varem käinud ehk tekib äratundmishetk.

Õpilaste probleemid Vikipeediaga on üldiselt seotud emakeelse info vähesusega ja puuduliku/vale teabega, mistõttu kasutavad õpilased väga sageli ka võõrkeelset Vikipeediat, et saada täielik info. Info vähesus ja ebaõigsus on mõnd õpilast sundinud uue artikli kirjutama. Suurem osa õpilastest ei olnud Vikipeediasse artiklit kirjutanud ega seda muutnud, kuid leidis ka õpilasi, kes olid seda teinud. Vikipeediasse artikli kirjutamine on õpilaste arengu seisukohalt oluline, sest arendab lisaks kirjutamisele ka viitamis-, lugemis- ja refereerimisoskust (Reinsalu jt 2019: 140).

KOKKUVÕTE

Vikipeedia on üks kiiremaid ja lihtsamaid veebientsüklopeediaid, kust leiab infot eri teemade kohta. Lisaks on see tasuta ning kõik saavad sinna artikleid kirjutada. (Tereszkiewicz 2010) Kuna tänapäeval on tehnoloogia väga kiirelt arenenud, siis on tekkinud vajadus kasutada erinevaid veebivõimalusi (sh Vikipeediat) ka klassiruumides (Stakić jt 2021: 310). Vikipeedia kasutamisega õppetöös areneb õpilaste infootsingu-, tekstiloome- ja lugemisoskus ning allikakriitilisus.

Töös uuriti Eesti üldhariduskoolide 9. ja 12. klasside õpilaste arvamust Vikipeediast ja kasutamisharjumusi. Küsimustiku täitsid 381 õpilast 11 Eesti üldhariduskoolist. Uurimismaterjal pärineb elektroonilisest küsimustikust, mille moodustasid avatud, poolavatud ja kinnised küsimused. Andmete analüüsimisel kasutati kvalitatiivset ja kvantitatiivset uurimisviisi, et saada mitmekülgsed tulemused.

Uuringust selgub, et õpilaste Vikipeedia kasutamine on üsna sage ning Vikipeediat kasutatakse enim paar korda nädalas. Kõige populaarsemad keeled on eesti ja inglise keel. Kuigi vahel otsivad õpilased Vikipeediast infot oma huvidega seonduvate teemade kohta (näiteks kuulsuste vanused), kasutatakse Vikipeediat enamasti siiski õppetöö eesmärkidel. Lahendatakse õpiku/töövihiku ülesandeid, kirjutatakse referaate/loovtöid jm.

Üldiselt on õpilaste suhtumine hea: Vikipeedia on lihtne ja mugav ning piisavalt usaldusväärne. Peaaegu kolmveerand vastanutest peab Vikipeediat usaldusväärseks allikaks ning arvavad, et seda on mugav ja lihtne kasutada. Suurem osa õpilastest pigem nõustub, et Vikipeediat täiendatakse järjepidevalt. Veidi üle poolte õpilastest nõustub täielikult, et Vikipeediat on mugav kasutada, ja pigem nõustub, et Vikipeediat on lihtne lugeda. Suurem osa õpilastest pigem nõustub, et Vikipeedias kasutatakse korrektset keelt.

Eesti koolides ei ole Vikipeedia kasutamist veel palju uuritud ning see uurimistöö annab põgusa ülevaate sellest teemast. Seda teemat on kindlasti võimalik edasi uurida, sest on võimalik võrrelda ka klasside- ja sugudevahelisi erinevusi. Klassidevahelistest erinevustest on näha, kui populaarne on Vikipeedia kasutamine põhi- ja keskkoolides ning kuidas saab koolides Vikipeedia kasutamist paremaks muuta.

KIRJANDUS

Bauman, Marcy L. 1999. The evolution of Internet genres. – *Computers and Composition* 16, 269–282; [https://doi.org/10.1016/S8755-4615\(99\)00007-9](https://doi.org/10.1016/S8755-4615(99)00007-9).

Beilmann, Mai 2020. K simustiku koostamine. – Sotsiaalse anal si meetodite ja metodoloogia  pibaas; <https://samm.ut.ee/k%C3%BCsimustiku-koostamine>. Vaadatud 07.06.2023.

Blikstad-Balas, Marte 2015. „You get what you need“: A study of students’ attitudes towards using Wikipedia when doing school assignments. – *Scandinavian Journal of Educational Research* 60 (6), 594–606; <https://doi.org/10.1080/00313831.2015.1066428>.

Crovitz, Darren, W. Scott Smoot 2009. Wikipedia: Friend, not foe. – *The English Journal* 98 (3), 91–97; <https://www.jstor.org/stable/40503515>. Vaadatud 21.05.2023.

Emigh, William, Susan C. Herring 2005. Collaborative authoring on the web: A genre analysis of online encyclopedias. – *Proceedings of the 38th Hawaii International Conference on System Sciences*, January 2005; <https://doi.org/10.1109/HICSS.2005.149>.

Hennoste, Tiit 2002. Keelekasutuse uurimine. – *Emakeele Seltsi aastaraamat* 48. Toim. Mati Erelt. Tallinn: Emakeele Selts, 217–262; <https://www.emakeeleselts.ee/wp-content/uploads/2020/06/keelekasutus.pdf>. Vaadatud 20.05.2023.

Jia jt = Jia, Chao, Yinfei Yang, Ye Xia, Yi-Ting Chen, Zarana Parekh, Hieu Pham, Quoc V. Le, Yunhsuan Sung, Zhen Li, Tom Duerig 2021. Scaling up visual and vision-language representation learning with noisy text supervision. – *Proceedings of the 38th International Conference on Machine Learning*; <https://doi.org/10.48550/arXiv.2102.05918>.

Kikerpill, Tiina 2017. Lugemisstrateegiate kasutus akadeemilises õppes. – Lähivõrdlusi. Lähivertailuja 27, 132–164; <http://dx.doi.org/10.5128/LV27.04>.

Knight, Charles, Sam Pryke 2012. Wikipedia and the university, a case study. Teaching in higher education 17, 649–659; <http://dx.doi.org/10.1080/13562517.2012.666734>.

Laherand, Meri-Liis 2008. Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: Sulesepp.

Lim, Sook 2009. How and why do college students use Wikipedia? – Journal of The American Society For Information Science and Technology 60 (11), 2189–2202; <https://doi.org/10.1002/asi.21142>.

Lõhmus, Marilin 2023. Vikipeedia kasutus üldhariduskoolide õppetöös õpetajate vaates. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, eesti ja soome-ugri keeleteaduse õppekava; https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/90660/Lohmus_Marilin.bak.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 18.06.2023.

McCusker, Kevin, Serdar Gunaydin 2015. Research using qualitative, quantitative or mixed methods and choice based on the research. – Perfusion 30 (7), 537–542; <https://doi.org/10.1177/0267659114559116>.

Mothe, Josiane, Gilles Sahut 2018. How trust in Wikipedia evolves: a survey of students aged 11 to 25. – An International Electronic Journal 23 (1); <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1174243.pdf>. Vaadatud 20.05.2023.

Reinsalu jt 2019 = Reinsalu, Riina, Sirli Zupping, Ene Voolaid 2019. Üliõpilaste akadeemilise kirjaoskuse arendamine Vikipeedia ülesannete kaudu. – Eesti Haridusteaduste Ajakiri 7 (2), 128–153; <https://doi.org/10.12697/eha.2019.7.2.06>.

Reinsalu jt 2023 = Reinsalu, Riina, Maigi Vija, Andrus Org, Ann Siiman, Marvi Remmik 2023. With or without Wikipedia? Integrating Wikipedia into the teaching process

in Estonian general education schools. – *Education Sciences* 13 (6), 583;
<https://doi.org/10.3390/educsci13060583>.

Reinsalu, Riina, Sirli Zupping 2019. Viis müüti Vikipeedia kohta. – *Oma Keel* 2, 72–78;
https://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2019_2/OK-2-2019_12.pdf. Vaadatud 28.05.2023.

Stakić jt = Stakić, Đorđe, Marija Tasić, Marko Stanković, Milena Bogdanović 2021.
Students' attitudes towards the use of Wikipedia: A teaching tool and a way to modernize
teaching. – *Área Abierta. Revista de comunicación audiovisual y publicitaria* 21 (2), 309–
325; <https://dx.doi.org/10.5209/arab.72760>.

Tereszkiewicz, Anna 2010. Genre analysis of online encyclopedias. The case of Wikipedia.
Kraków: Jagiellonian University Press.

Vikipeedia 2023; <https://et.wikipedia.org/wiki/Vikipeedia:Esileht>. Vaadatud 26.02.2023.

Vikipeedia koolides 2010/2011;
https://et.wikipedia.org/wiki/Vikipeedia:Vikipeedia_koolides. Vaadatud 26.02.2023.

Wikimedia 2023. List of Wikipedias; https://meta.wikimedia.org/wiki/List_of_Wikipedias.
Vaadatud 26.02.2023.

Yamada, Shohei 2017. The conceptual correspondence between the Encyclopaedia and
Wikipedia. – *Journal of Japan Society of Library and Information Science* 63 (4), 181–195;
https://www.jstage.jst.go.jp/article/jslis/63/4/63_181/_pdf. Vaadatud 15.06.2023.

SUMMARY. STUDENTS' HABITS OF USING WIKIPEDIA IN ESTONIAN GENERAL EDUCATION SCHOOLS

Wikipedia is one of the fastest and easiest Web encyclopaedias, where you can find information about different topics. Furthermore, it's free and everyone can write articles in there. (Tereszkiewicz 2010) Eventhough today's technology has developed extremely fast, there is a need to use different alternatives on the Web (including Wikipedia) in classrooms (Stakić *et al.* 2021: 310). Using Wikipedia for educational purposes improves students' abilities to search information, create texts, reading ability, and critical attitude towards sources.

In this research the opinion of Wikipedia and user habits were studied among 9th and 12th grade students in Estonian general education schools. 381 students from 11 general education schools in Estonia. The research material is from an electronic questionnaire, which consisted of open, semi-open and closed questions. Qualitative and quantitative research methods were used to analyze the data to obtain diverse results.

The survey revealed that the use of Wikipedia by students is quite frequent and it is used mostly few times a week. The most popular languages are Estonian and English. Although sometimes students search information about their hobbies (for example, the ages of celebrities), Wikipedia is mostly used for educational purposes. Students solve workbook/textbook exercises, write reports/creative works etc.

In general, the attitude of students was good: Wikipedia is easy, convenient, and reliable enough. Almost three quarters of respondents find that Wikipedia is a reliable source and think that it is easy and comfortable to use. The majority of students rather agreed that Wikipedia is constantly updated. Just over a half of the students strongly agree that Wikipedia

is easy to use, and rather agreed that Wikipedia is easy to read. The majority of the students rather agrees that the language in Wikipedia is used correctly.

In Estonian schools, the use of Wikipedia has not yet been studied much and this research paper provides a brief overview of this topic. It is definitely worth to continue studying this topic because it is possible to compare the differences between classes and genders. The differences between classes show how popular is the use of Wikipedia in primary and secondary schools. Furthermore, it can be seen how the use of Wikipedia in schools can be improved.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Egeli Lõbus ,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Eesti üldhariduskoolide õpilaste Vikipeedia kasutamisharjumused,

mille juhendaja on Riina Reinsalu ,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Egeli Lõbus

19.06.2023